

MATEUSZ POTOCZNY

Sprawozdanie z 8. Światowej Konferencji Syrologicznej

Kottayam (Indie), 8–13 września 2014 r.

W świecie syrologów południowoindyjskie miasto Kottayam, leżące w centralnej części stanu Kerala, jest swoistą Mekką, do której badacze tej dziedziny naukowej wracają przy różnych okazjach. Dzieje się tak ze względu na znajdujący się tam Ekumeniczny Instytut Badawczy św. Efrema (SEERI), który działając w ramach państwowego Uniwersytetu Mahatmy Gandhiego, prowadzi szeroko zakrojone badania nad językiem, kulturą, liturgią i teologią Kościołów tradycji syryjskich. Od trzydziestu lat, głównie za sprawą ks. dra Jakuba Thekeparampilla, miejsce to jest tętniącym życiem i naukową myślą centrum badań. Wśród wielowymiarowej działalności Instytutu znajdują się liczne inicjatywy, seminaria, kursy i konferencje. Jednakże od dwudziestu lat głównym wydarzeniem i największym świętem SEERI są organizowane co cztery lata Światowe Konferencje Syrologiczne, skupiające nie tylko obecnych i byłych studentów, ale także największych badaczy i naukowców zajmujących się tą wąską i bardzo specjalistyczną dziedziną nauki.

W dniach 8–13 września 2014 r. po raz kolejny syrolodzy i entuzjaści studiów syryjskich z całego świata zjechali się do Kottayam, by uczestniczyć w 8. Światowej Konferencji. Wśród przybyłych gości znalazło się ponad 80 prelegentów z 54 krajów, na czele ze światowej sławy nestorem syrologii, prof. Sebastianem Brockiem z Oxfordu, nazywanym w środowisku pieśczośliwym określeniem *abouna* (z syr. „tatuś”, „ojczulek”). Organizatorzy zadbali, by konferencja nie była jedynie czasem wykładów, lecz również okazją do zapoznania się z żywą tradycją syryjską, pieczołowicie pielęgnowaną przez obecne w Indiach Kościoły.

Symposium rozpoczęło się wczesnym poniedziałkowym popołudniem 8 września. Przybyłych gości powitano śpiewem syryjskiego hymnu *To 'ba-šlom* w wykonaniu chóru studentów pod dyrekcją ks. dra M.P. Georga. Następnie słowo powitania skierował do przybyłych arcybiskup metropolita syro-malankarskiej ar-

chidiecezji Tiruvalla Thomas Mar Koorilos, który jest jednocześnie prezydentem Instytutu. W krótkim wystąpieniu pozdrowił on przybyłych prelegentów i zwrócił uwagę na istotne znaczenie, jakie dla rozwoju studiów syrologicznych na świecie mają tradycyjne już spotkania naukowe w Kottayam. W podobnym tonie wypowiedzieli się także pozostali współorganizatorzy konferencji: Mar Joseph Perumthottam, arcybiskup syro-malabarskiej metropolii Changanacherry, oraz Joseph Marthoma, metropolita Kościoła Mar Thoma. Symbolem oficjalnego otwarcia obrad było wspólne zapalenie przez biskupów tradycyjnego indyjskiego świecznika. Następnie głos zabrał prof. M.R. Unni – przedstawiciel Uniwersytetu Mahatmy Gandhiego w Kottayam.

Podczas tej samej sesji wygłoszono dwa wykłady inauguracyjne. W pierwszym prof. Harald Suermann, dyrektor Instytutu Misjologicznego w Akwizgranie, zwrócił uwagę na znaczenie poszczególnych ludzi dla historii Kościoła, którą sami tworzą. Z kolei autor drugiego wykładu inauguracyjnego, prof. Sebastian Brock, poświęcił swoje wystąpienie pozytywnym i znaczącym zmianom, jakie nastąpiły w ciągu minionych pięćdziesięciu lat w przestrzeni studiów syrologicznych. Prelegent podkreślił rolę, jaką odegrało ponowne „odkrycie” języka syryjskiego i zapisanego w nim dziedzictwa dla takich dziedzin nauki, jak patrologia czy historia. Zwrócił także uwagę na doniosłą misję syryjskich Kościołów indyjskich w krzewieniu i pogłębianiu studium całego ich dziedzictwa.

Następnie słowa wdzięczności do przybyłych skierował Mar Aporem – metropolita Asyryjskiego Kościoła Wschodu w Trichur. Po inauguracji konferencji prelegenci i obecni goście udali się na wspólną modlitwę do seminarium duchownego Kościoła Mar Thoma. Całość zakończyła się uroczystą kolacją, wystawioną przez zwierzchników tejże wspólnoty.

Drugi dzień konferencji otwarła uroczysta Eucharystia, *Qurbana*, w rycie Asyryjskiego Kościoła Wschodu, której przewodniczył metropolita Mar Aprem. Po niej rozpoczęły się prelekcje, które podzielono łącznie na cztery sesje z trzynastoma prelegentami (odbywały się one paralelnie w dwóch aulach, co było wspólnym elementem każdego dnia konferencji). Poszczególnym sesjom przewodniczyli kolejno: dr Jan J. van Ginkel (Leiden, Holandia), ks. dr Kuriakose Moolayil (Kottayam, Indie), prof. Benham Keryo (La Peryière Haute-Valprionde, Francja), prof. Rifaat Ebied (Sydney, Australia), ks. dr Thomas Kollampampil CMI (Bengaluru, Indie) i prof. Emidio Vergani (Rzym, Włochy). Tematyka wygłoszonych referatów była różnorodna: wśród podjętych kwestii znalazły się zarówno głosy dotyczące traktatów patrystycznych (dr Thomas Kollampampil CMI – *Jacob of Sarough: Creation and Incarnation – the Divine Extension of the hand a second time*), liturgii (Sunnush Geore J. Alumkal – *Automation of the East Syriac Liturgical Cycle*), jak

i kulturoznawstwa (prof. Shabo Talay – „*Sayfo*” of 1915 and its impact on Syriac language and culture). Na szczególną uwagę zasługują zwłaszcza dwa wystąpienia. Autorem pierwszego był prof. Rifaat Ebied z Sydney, który wygłosił referat zatytułowany *Patriarch Ignatius Ibn Wa-hib's (d. 1333) treatise on the Six Syriac Letters that have Two Sounds*. Australijski profesor pochylił się nad średniowiecznym tekstem odnoszącym się do pochodzenia tzw. twardych i miękkich liter syryjskich zwanych potocznie *begadkepat*. Przywołując fragmenty syryjskiego tekstu, ukazał zarówno reguły rządzące zastosowaniem konkretnej wymowy, jak i gramatyczną oraz symboliczną wartość, jaką niesie w sobie każda z sześciu omawianych liter. Z kolei włoski znawca tradycji syryjskich, prof. Emidio Vergani z Rzymu, wygłosił referat zatytułowany *Death and Resurrection in Ephrem*. Nawiązał w nim do kilku tematów paschalnych syryjskiego poety, poruszanych w różnych hymnach. Wśród przywołanych znalazło się np. namaszczenie Jezusa przez Marię z Betanii – gest, który, zdaniem Efrema, niesie w sobie głębokie znaczenie odnoszące się nie tylko do śmierci, ale i przyszłego zmartwychwstania Chrystusa. Inny z tematów paschalnych Efrema związany jest ze śmiercią i wskrzeszeniem Łazarza. Prof. Vergani nawiązał także do tekstów, w których Efrema odnosi się do misji św. Tomasza Apostoła w Indiach. Przywołał te fragmenty, w których poeta mówi o cudownej mocy relikwii świętego, jakiej doświadczali miejscowi chrześcijanie. Źródłem tej mocy jest oczywiście udział w zmartwychwstaniu Chrystusa.

Dzień zakończyła pielgrzymka do klasztoru św. Józefa w Mannanam, gdzie przy grobie bł. Kuriakose Eliasa Chavara (od listopada 2014 r. – święty Kościoła katolickiego) odprawiono uroczyste *Ramša* (nieszpory) w obrządku syro-malabar-skim. Po modlitwie uczestnicy sympozjum zwiedzili bibliotekę i klasztorny zbiór syryjskich manuskryptów.

Kolejny dzień konferencji, podobnie jak wcześniejszy, zainaugurowała Eucharystia, tym razem sprawowana w obrządku zachodniosyryjskim, której przewodniczył Mathews Mar Aprem – arcybiskup metropolita Syryjskiego Kościoła Ortodoksyjnego. Na ten dzień przewidziano dwadzieścia cztery prelekcje podzielone na cztery sesje, którym przewodniczyli: prof. Alain Desreumaux (Paryż, Francja), prof. Shabo Talay (Berlin, Niemcy), prof. Rajan Varghese (Alwaye, Indie), dr Andreas Elwardt (Hamburg, Niemcy), Alexander Thomas (Ernakulam, Indie), ks. dr Jakob Kurian (Kottayam, Indie), ks. dr Jacob Adai (Mulanthurthy, Indie) oraz prof. Jacques-Noël Pérès (Paryż, Francja). Wśród wielu referatów duże zaciekawienie wzbudził głos miejscowego profesora, Kuriakose Valavanolickala, zatytułowany: *The attitude of Aphrahat to leaders of the Church*. Prof. Valavanolickal jest znawcą i tłumaczem Afrahata. W swojej prelekcji pochylił się on nad konkretnymi *Demonstrationes* Afrahata, w których ów wschodniosyryjski autor zwraca

się do duchownych różnych stopni. Zaprezentowane zostały wskazania dotyczące ćwiczeń duchowych i formacji pasterzy oraz kierowane do niegodnych włodarzy Kościoła. Ciekawy referat wygłosił także młody rumuński badacz, Stefan-Catalin Popa, doktorant Uniwersytetu w Getyndze. Kanwę prezentacji, zatytułowanej *Old Testament typologies of God's economy (mdabronutho alohoito) in Giwargis' letter to Mina: The question about the source*, stanowił dogmatyczny lit patriarchy i katolikosy Asyryjskiego Kościoła Wschodu Gewargisa I (VII w.). Autor prezentacji przedstawił trzy właściwe dla wschodniosyryjskiej teologii typologie boskiej ekonomii, w których katolikos wydaje się pod wpływem Teodora z Mopsuestii.

W środowy wieczór uczestnicy konferencji byli gośćmi Jego Świątobliwości Basileosa Marthoma Paulose II katolikosy Wschodu i metropolity Syro-malankarskiego Kościoła Ortodoksyjnego.

Czwartego dnia sympozjum poranna Eucharystia sprawowana była w obrządku Kościoła syro-malankarskiego, a przewodniczył jej abp Thomas Mar Koorilos – metropolita Thiruvalla, Indie. Przewodniczącymi sesji wykładowych byli: prof. Rainer Voigt (Berlin, Niemcy), prof. Andrea Barbara Schmidt (Louvain, Belgia), prof. Françoise Briquel-Chatonnet (Paryż, Francja), prof. Erica C.D. Hunter (Londyn, Wielka Brytania), prof. Martin Tamcke (Getynga, Niemcy), prof. Pablo Argarate (Graz, Austria) oraz prof. Abdo Badwi (Kaslik, Liban). Jedną z ciekawszych prelekcji tego dnia wygłosił prof. Pablo Argarate (Graz, Austria), a zatytułowana była *Macarian reception in Syrian Mysticism: The case of Joseph Hazzaya*. Po zaprezentowaniu sylwetki Józefa Hazzaya prelegent skupił się na symbolice ognia i jego znaczeniu w twórczości tego syryjskiego ojca duchowości. Wśród wystąpień tego dnia znalazł się także polski akcent: piszący niniejsze sprawozdanie wygłosił referat zatytułowany *Syriac Theological and Liturgical Studies in Poland. Past and present*, w którym zaprezentowane zostały dokonania polskich syrologów na gruncie badań teologiczno-liturgicznych. Referat wzbudził zainteresowanie chociażby ze względu na znikomą znajomość w świecie dokonań polskich badaczy, którzy – choć było ich niewielu – znacząco przyczynili się do przeszczepienia dziedzictwa syryjskiego na grunt środowiska polskiego.

Zgodnie ze zwyczajem poprzednich dni, wieczorem uczestnicy konferencji podjęci zostali przez przedstawicieli kolejnego z indyjskich Kościołów syryjskich w Manarcad.

Z kolei piątkowym sesjom wykładowym przewodniczyli: diakon dr Jean-Paul Deschler (Bazylea, Szwajcaria), ks. dr K.M. George (Kottayam, Indie), ks. dr Daniel Assefa (Addis Abeba, Etiopia), prof. Jürgen Tubach (Haale, Niemcy), prof. dr Muriel Debié (Paryż, Francja), ks. dr Johns Abraham Konat (Pampakuda, Indie) oraz prof. Sebastian Brock (Oxford, Wielka Brytania). Jednym

z ciekawszych wystąpień był referat dra Garryego Moon Yuen Panga, zatytułowany *Daqin Jingjiao Sanewi mengdu zon – A masterpiece of Chinese hymns and Chinese contextualized theology in Tang Dynasty*. Kanwę wystąpienia stanowił najstarszy chiński fragment hymnu *Gloria in excelsis Deo* (VIII w.). Prelegent ukazał ów fragment, osadzając go w kontekście reguł tradycyjnej poezji chińskiej oraz zaprezentował jego współczesne tłumaczenia na język syryjski. Ciekawym elementem prelekcji było wokalne wykonanie hymnu na podstawie oryginalnej chińskiej melodii.

Piąty dzień konferencji zakończyły uroczyste nieszpory – *ramša* – we wspólnocie Syryjskiego Kościoła Ortodoksyjnego w Manarcad.

Sobotnie przedpołudnie było ostatnim naukowym akcentem konferencji. Dwom sesjom przewodniczyli prof. Assad Sauma (Sztokholm, Szwecja) oraz prof. Harald Suermann (Akwizgran, Niemcy). Wśród referentów znalazł się także niemiecki badacz, dr Andreas Elwardt (Hamburg), który wygłosił wykład na temat *Syriac-Ethiopic influences reloaded: new computer-based perspectives on a repeatedly discussed subject*. Prelegent odniósł się do zapoczątkowanego na Uniwersytecie Humboldta w Hamburgu projektu digitalizacji edytowanych i opracowywanych etiopskich tekstów liturgicznych. Ukazał ich bogactwo oraz przybliżył wpływy, jakie na kształt tekstów etiopskich miało dziedzictwo chrześcijaństwa syryjskiego, wskazując ich pochodzenie oraz konkretne przykłady.

Po południu odbyła się sesja zamykająca konferencję, połączona z dyskusją. Poza słowami wdzięczności skierowanymi do uczestników i organizatorów spotkania padły też propozycje projektów badawczych mających na celu upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa Kościołów syryjskich.

Chociaż część naukowa konferencji zakończyła się 13 września, organizatorzy przewidzieli kolejne dwa dni na zapoznanie przybyłych gości z naturalnymi urokami Kerali (niedzielny rejs po tzw. *backwaters*) oraz z zachowanym w manuskryptach i inskrypcjach dziedzictwem syryjskim miejscowych chrześcijan (poniedziałkowa wyprawa do siedmiu chrześcijańskich wspólnot).

Należy zauważyć, że 8. Światowa Konferencja Syrologiczna w Kottayam była niezwykle dużym i ważnym przedsięwzięciem. Zarówno liczba prelegentów, jak i uczestników świadczy o coraz większym zainteresowaniu, jakim cieszy się dziś chrześcijańskie dziedzictwo syryjskie. Wydaje się to być dobrą przesłanką na przyszłość, zwłaszcza w czasach, gdy matecznik tradycji – Syria i Irak, są dziś pogrążone w wojennym chaosie i wymagają szczególnej uwagi oraz wsparcia nie tylko polityków, ale także badaczy ich cennego dziedzictwa.